



Qvadragesimale Ambrosianvm Dvplex, In Dvos Tomos Divisum

In Hoc Opere Per Singvlos Qvadragesimæ dies habetur bina Concio cum Morali, iuxta Euangelia, quæ in Ecclesia Mediolanensi leguntur. Cvm Indicibvs, Sacræ Scriptvræ, Et Rervm notabilium, cum Summa Concionum & Thematum Euangeliorum. Accomodantvr Hæe Conciones Ad Vsvm Romanum pro Quadragesima & ...

Tomvs Primvs, Continens Conciones A Dominica Prima, Qvæ Dicitvr In Capite, vsque ad quartam exclusiuè, quæ dicitur de Caeco

Bellintani, Mattia

Coloniae Agrippinae, 1626

Venit Iesus in Ciuitatem Samariæ, &c. Ioan. 4.

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55873](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55873)

DOMINICA DE SAMARITANA.

CONCIO PRIMA.

Venit Iesus in ciuitatem Samaritanae. Ioan 4.

ARGUMENTVM.

Ostenduntur necessaria ad salutem assequendam. Quae requirantur, ut petitiones nostrae effectum optatum sortiantur. Tractatur de petitione Samaritana. De repletione & eruditione ipsius.

QUID mirum, si duo illi Sapientes Salomon, & Iesus Sirach author Ecclesiastici, tam frequentes sint in persuadenda auditione Sapientiae, ut quasi importuni videantur, quando ipsa Dei sapientiam tantum se dimiserit, ut murum misceret colloquium, & solus cum muliere gentili, idololatra & peccatrice, sic libidini exposita, ut post quinque viros, etiam soluta cum viro vitam ageret inhonestam? testatur Salomon, se parabolas edidisse ad docendam Sapientiam. *Parabola* (inquit) *Salomonis filij David Regis Israel; Ad sciendam sapientiam, & disciplinam ad intelligenda verba prudentia, & suscipiendam eruditionem doctrinae iustitiae, iudicium & aequitatem, ut detur paruulis astutia, adolecenti scientia & intellectus.* *Audienti Sapienter sapientior erit.* Ita ostendens, quod profit omnibus vacare Sapientiae, siue parui & adulescentes id est imperiti, siue Sapientes sint: nam illi euadent docti, hi vero doctiores. Deinde frequentissime suadet, ut Sapientiam auscultemus, & addit Sapientiae commendationem, ut magis illius amore capiamur. Idem facit & alius Sapienter, exordiens a laudibus Sapientiae. *Omnis Sapientia à Domino Deo est, & cum illo fuit semper, & est ante eum.* Et vbique monet ad illam concupiscendam, & amplectendam. At Iesus Filius Dei ita emittit eloquia Sa-

Prou. 1. 1.

Eccli. 1. 1.

pietiae suae, ut exiens de populo Dei, quasi de paradiso, se vbique diffundat ad irrigandam vniuersam terram. Vnde quasi fons paruis in aquas plurimas abundauit, cum muliere loquens, quae iam pota caelesti aqua reuerfa in ciuitatem dicit illis hominibus. *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia quaecumque feci. Numquid ipse est Christus?* Sic Christus mouit gentem illam Samaritanorum, & ad se traxit, ut eo adito liberè confiterentur. *Quia hic est verè Saluator mundi.* Id quod ad conuersionem, & fidem orbis vniuersi pertinere ostendit, dicens discipulis suis. *Leuate oculos vestros; & videte regiones, quia alba sunt iam ad messem. Ego misi vos metere quod non seminasti.* Nostrum igitur est hanc diuinam sapientiam excipere, quae in Euangelio nos sub persona huius mulieris alloquitur, dicens. *Da mihi bibere: & si scires quis est, qui dicit tibi, Da mihi bibere. Tu forsitan petisses ab eo, & dedisses tibi aquam viuam.*

Vbi in postulatione nostram ostendit salutem consistere. *Forstan* (inquit) *petisses ab eo, & dedisses tibi aquam viuam.* Petitionem autem praecedit scientia, *Si scires* (inquit) *donum Dei; & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere. Tu forsitan petisses ab eo.* Et quoniam instructa mulier de dono Dei, & de eo, qui petierat ad bibendum, protinus postulauit, ideo repleta est aquis, & factus est in ea fons aquae salientis, & aridam terram Samaritanorum irrigantis. Tria ergo nobis hic sunt attendenda: *Eruditio, Petitio, Repletio.* Nouit, petit, & repleta est usque ad satietatem & ebrietatem. Facta sunt autem ad correptionem nostram, & scripta sunt ad instructionem nostram.

Erudiamur ergo audientes Sapientiam, ut simus & ipsi sapientes: ideo Salomon inducit Sapientiam omnes ad se conuocantem. *Sapientia* (inquit) *foris praedicat, in plateis dat vocem suam, in capitibus turbarum clamitat, in foribus portarum urbium profert verba sua, dicens. Viquequid imprudentes o dieo habebunt scientiam? conuertimini ad correptionem meam.* Vide zelum Dei, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitio-

Gen. 2. 10.

Eph. 1. 10.

Prou. 1. 10.

1. Tim. 2. 4.

agnitionem veritatis venire. Vbi publicus est concursus, vbi continet multitudo, foris, in plateis, in capite turbarum, in portis civitatis: vbi ob iudicia, quæ ibi fiebant, vt plurimum erat multitudo magna. Vellet quippè ab omnibus audiri, vellet omnes auerti à mundo & ab ignorantia, & conuerti ad correptionem suam. Clamat, multitudini ostendens, quòd stultorum infinitus est numerus, qui oderunt scientiam: clamat, clamitat, leuat vocem suam, exultat prædicationem suam, vt exicit etiam dormientes: *sardi audite, cæci insuimini ad videndum.*

Ench. 1. 15.

4. 1. 18.

3. Quid verò scire nos oportet? *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi.* Quis ignorat quanta gratia, quale privilegium fuerit huius mulieris, vt à Filio Dei visitaretur? vt illius dignaretur alloqui? vt illam compellaret, petens ab ea quidquam? Miratur ipsa, quòd cum Iudeus sit, qui populos Samaritanos abhorrebat, bibere petat ab ea, quæ erat mulier Samaritana. Admirabantur discipuli, quòd cum muliere loqueretur, vel quia mulier, vel quia sola, vel quia Samaritana. Sed hæc est iusta & appetenda admiratio, quòd Deus Sanctus sanctorum mulieri peccatrici adeò condescendat, vt familiari colloquio ad tantam euchar sanctitatem & sublimitatem, vt præconem constituat sui nominis, Euan-gelista suæ fidei, basem quandam pariterque figuram Ecclesiæ suæ. Merito igitur ipse. *Si scires donum Dei,* gratiam tibi inceptam conferri, præcipuum munus, privilegium singulare. *Scires donum, si scires, quæ est,* cuius vides præsentiam, cuius verba sentis, cuius benignitate dignaris. Ergò in primis cognoscendus est Deus, vt cognoscamus in terra viam suam, qua visitauit, & fecit redemptionem plebis suæ, & crexit cornu salutis nobis, qui eramus longè sine Deo in hoc mundo, & ita cognoscamus in omnibus gentibus salutare suum, quòd parauit ante faciem omnium populorum.

Psal. 66. 3.

Luc. 1. 68.

Eph. 2. 12.

Luc. 2. 31.

Psal. 99. 1.

4. Hoc est donum, quòd, vt sciamus, nobis S. David canendo manifestat. *Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in letitia. Introite in conspectu eius in exultatione: sci-*

ote quoniam Dominus ipse est Deus. Vbi duo. Primum enim explicat, quæ cognitio debeat ista esse. Secundò probat, quòd de illa dixit. Cognitionem istam, primum vult esse perfectam, & in claritate, & in operatione, & in effectu. Vt sit in claritate excellens, dicit: *Introite in conspectu eius. Nolo vos à longè stare, nec oculos ad cælum leuare: Introite magis in conspectu eius; Accedite ad eum, & illuminamini. Intuemini illum,* sed non procul vt Balaam de se propheta. *Intuebor eum,* sed non propè. *Propè magis & de propinquo,* vt clarius videamus. Vt perfecta sit hæc cognitio in operatione, seruite Domino. Idèd enim se Deus nobis manifestauit, vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia. *Qui astant ante Deum, serui illius sunt ministrantes ei.* Sic habet Daniel de Angelis. *Millia millium ministrabant ei,* & *decies centena millia assistebant ei.* Sic Regina Saba ad Salomonem. *Beati serui tui, qui assistunt coram te omni tempore.* Sic mulier Samaritana simul atque cognouit, seruitur, prædicans aduentum eius, & illius sapientiam illis hominibus. Effectus tandem & cognitionis & claritatis & seruitutis gaudium est & exultatio. *Iubilate Deo: Seruite Domino in letitia: Introite in conspectu eius in exultatione: omnia gaudenter.* Gaudium istud plenum, implens desiderium nostrum, est aqua viua, à Christo promissa cognoscentibus eum, & petentibus illam. Vide autem quale gaudium propheta nobis annunciat, magnum profecto, cuius magnitudinem iam non sola Israelitarum capit terra, sed totus mundus capere non potest. Ergò iubilate Deo omnis terra. Cur vero? quia non estis præterea hospites & aduena: quia qui eratis longè, facti estis propè, & serui Dei altissimi, vt cum fiducia accedere possitis ad ipsum, & intrare in conspectu eius. Ergo seruite Domino in letitia. Facti serui eius, introite in conspectu eius in exultatione. Non enim stare ante Deum licet in fletu & planctu. Nolite flere: *Gaudium enim Domini est fortitudo nostra.* Dixit Esdras populo reuerso de captiuitate, dum staret restaurato templo ante Deum.

Psal. 33. 6.

Num. 2. 4.

17.

Dan. 7. 10.

2. Par. 7.

Eph. 2. 19.

Eph. 2. 13.

2. Esdr. 8.

10.

1. Idcirco & summus sacerdos, qui pro omnibus Deo appropinquabat, non poterat etiam in morte cuiuscunque valde conuicti habitu lugentis allumere, aut lugubre quidquam prestare. Et certe si quis sciret donam Dei hoc maximum, quo assumpti sumus in populum Dei, facti ciues sanctorum & domestici Dei, gauderet cum tribus Magis gaudio magno valde. Dixit hoc Deus Pater: *Epulari & gaudere oportebat, quia qui mortuus erat reuixit. Et qui perierat, inuentus est.* Et quoniam in hac reuersione gentium, quae ignorabat Deum, Ierusalē aedificatur, ut ciuitas, ideō fundatur exultatione vniuersae terrae ciuitas haec Regis magni. Ergo iubilare Deo omnis terra. Lugeat ergo mundus, sicut peccatores alienati à vita Dei per ignorantiam, quae est in illis. Agite nuuc diuites, plorate, uolulantes in miserijs uestris, quae aduenient uobis. *Glorietur autē frater humilis in exultatione sua. Sit diues quis, sit magnus, sit nobilis, sit sapiens, edat & miracula. Eslo, & maligni spiritus subiciantur illi. In hoc nolite gaudere. Gaudete autem & exultate, quia nomina uestra scripta sunt in caelo.* Plenum erit, ac superabundans gaudium hoc, cum datum uobis fuerit introire in conspectu eius, in excelso folio gloriae eius. Veruntamen & adhuc quanta est vera cognitio, tantum est gaudium. Tanta autem cognitio quanta seruitus: seruenti enim dicitur. Eugē serue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui. O donum excellēs! Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi. Heu! si donum Dei est, quod possimus introire in conspectu eius, quale donū est, quantumque est, quod ipse accedat ad nos, etiam fatigatus ex itinere? quod prouocet ad salutem? quod peccatricem mulierem & alienigenam alloquatur? quod altissima illi pandat mysteria, impleatque aqua sapientiae salutaris, & sui nominis praecōnem constituat? Gratiam istam, nemo, qui illum non nouit, quantus sit, potest nosse. Adde quod etiam hoc pacto ille, qui donat, donum est: seipsum enim praebet nobis. Nam uisitauit nos oriens ex alio panis isto uirtus, qui de caelo descendit, & dat uitam mundo, ut uerē qui sumus populus eius,

sumus & ones pascua eius. Ut sciatis ergo donum Dei, scitote, quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos. Apud Hebraeos vox, Dominus, est nomen quatuor litterarum, quod est ueluti nomen proprium. Unde cum esset questio num Baal, an Iehoua esset Deus, propositum est ab Elia argumentum sacrificij sine igne. ut is, qui exaudiret per ignem, ipse esset Deus. Vbi cum Iehoua exaudisset, Baal uoluiti surdo, aur mortuo, sed pro se dō impotentē remanente, clamat in populus: *Dominus ipse est Deus, Iehouah ipse est Deus.* Ergo scitote, quoniam Dominus ipse est Deus. Scitote quis est, qui dicit. *Da mihi bibere, quoniam ipse est Deus, ipse est Christus: Hic est uerē Saluator mundi.* Et in nullo alio est salus, solus ipse salus nostra. Si ergo scires quis est, qui dicit tibi, tunc demum scires, quod non saluatur Rex per multam uirtutem, & gigas non saluabitur in multitudine uirtutis suae, fallax equus ad salutem, in abundantia autē uirtutis suae nō saluabitur. Ecce oculi Domini super iustos: *Quia hic est uerē Saluator mundi.*

Promittat tibi caro, promittat mundus, promittat & deceptor Diabolus, mendax & fallax, promittant hi, quod saluent confugientes ad se, & iurauerint non defuturos in necessitatibus, & in tribulatione: & hoc falso iurabunt, quia quod promittunt, prestare non possunt. Hic solus, hic est uerē Saluator mundi. Quod ergo dicit Psalmus. *Ipse est Deus, idem est ac si dicat: Ipse protector tuus. & merces tua magna nimis sum.* Ad secundum accedes Propheta hac ratione probat dictum suū. *Ipse fecit nos, & non ipsi nos.* Quasi dicat: *Uu scire, quod hic solus uerē Saluator mundi scito, quod ipse fecit nos.* Magna est in his uerbis probandi uis, & euidencia. Sit ergo primario hic clausa. Qui fecit magna, potens est, & parua facere, & minima facere. Magnum enim & pusillū ipse facit. At magna res est homo, & tam magna, ut à solo Deo fieri possit: solus enim ipse fingit corda hominum, & inspirat in faciem eorum spiraculum uirtus, dans uitam & inspirationem, quin & sine ipso factum est nihil: nam & corpus hominis formauit ipse de

Luc 1. 78.
 Job. 6. 33.

Sap 6. 8.
 Psal 51. 11.
 Gen. 2. 7.
 Act. 17. 24.
 Ioan. 1. 3.

libet incipere mensæ, & habeat prius accubitum in illa, tamen ad mensam eius veniunt & lacertæ, & mures, & vespertilliones, & bruchi, & cenomia, & schinifes.

Quid igitur gloriaris conuiuia serpentium, & araneorum, & eorum, quæ vix ob minimam quantitatem & nimiam paruitatem apparent hominibus, & vt minimum sunt manifesta, nuntium molesta sunt illis? Hac ratione probatum est, quod Deus est Saluator mundi vniuersi. De qua salute sic olim Propheta canebat.

Homines, & iumenta saluabis Domine. Psal. 35. 8. quemadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. Misericordis quidem est, esurientes egenos pascere. Vnde & Dominus pasciturus turbam se sequentem dixit.

Misereor super turbam, quia iam triduo sustinent me, nec habent quod manducent. Marc. 8. 2.

Hanc misericordiam multiplicat Deus, dum aperit manum suam, & implet omne animal benedictione. Sed num vnam tantum habet misericordiam Pater Deus, quæ vt omnibus viuentibus communis est, multiplex est atque multiplicata? habet profecto maiorem, quam magnificauit facere nobiscum. Multiplicauit quidem misericordiam suam cum natura communi omnium, in quibus est anima viuens. At cura natura humana se gessit excellentius, & magnificauit misericordiam suam cum illa. Multiplicauit nempe etiam ad bruta & viuentia, quæ ignorant eum, manum aperiens & curam suam extendens.

At illum scientibus altiore alimonia, ac celestem prorsus prouidit, & hæc est misericordia, quam idem Propheta eodem Psalmo postulat. *Prætere* (inquit) *misericordiam tuam scientibus te.* Psal. 35. 8.

Quæ verò illa sit idem ante explicauit: postquam enim multiplicem illam communem misericordiam recensuit, subdidit immediatè. *Filii autem hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt: inebriabuntur ab ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Quoniam apud te est fons vitæ, & in lamina tuo videbimus lumen. Hi filii hominum sunt, quos idem Psaltes compel-*

Gen. 2. 7. & 11. ipse de limo terræ, & sociam dedit illi mulierem, quam & ipsam edificauit de costa a se creati viri, vt esset ei auxilium ad procreandam prolem, adeo vt totus homo sit opus Dei, & sic opus Dei, vt non possit homo, vel capillum suum album facere, aut nigrum.

7. Quam verò parua alimenta, quando & volatilia cæli, & pisces maris, & vermes terræ his nutriuntur? Num ergo quis fecit hominem rem magnam, negabit escam rem paruum? Sed aliter attēde. In natura Deus præfecit hominem eunctis animantibus terræ. In esca aquauit illis. In natura faciēda dicit. *Faciāmus hominem, & præstet piscibus maris, & volatilibus cæli, & bestiis vniuersæque terræ.* In esca verò paranda.

Gen. 1. 11. *Ecce dedi vobis omnem herbam virentem, & vniuersa ligna, vt sint vobis in escam, & vniuersis animantibus terræ, omnique volucribus cæli, & vniuersis, quæ mouentur in terra, & in quibus est anima virens, vt habeant ad vescendum.* Vbi primum obserua, qd præclarā rem magnificamq; editurus, in qua seipsum, quasi in effigie declararet ac veluti effunderet & multiplicaret, semet alloquitur dicens. *Faciāmus.* Quæ locutio quid quæso est aliud, quam sui ipsius inspectio? *Verbum enim Dei sapientia illius est.* Nihil autē intueeris diuinæ oculis sapientie præter diuinam naturam, in qua omnia aperta sunt oculis eius. Et eerte sui imaginem efficitur Deus, quem respiceret alium, quam se, vnde sui ipsius exprimeret similitudinē, quo nihil præstanti⁹ in creatis omnibus potest reperiri. At verò vitem producturus rem, id videlicet, quo & homo, & cætera animantia alerentur & constarent, hominem ipsum in primis alloquitur. *Ecce (inquit) dedi vobis.* Vbi rursus obserua, quod statim post illi collatam præsentia super omnia animantia, mensam omnibus, illi videlicet & vniuersis, quibus præfider, communem apponit, singulorūque conuiuias suos exprimit, ac demum ait. Et vniuersis, quæ mouentur in terra, & in quibus est anima viuens. Vt & vermes comprehendat, & muscas, minimaque animalcula omnia, in quibus est anima viuens. Sit igitur homo quantum-

Psal. 4. 4. compellat alibi. Filii hominum scitote. Hi sunt scientes Deum, de quibus precatus est. Prætere miseriam tuam scientibus te. Misericordia verò quam petit, illa est quam prædixit. In tegmine alarum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ. Quod est dicere. Proteges & pascēs, proteges à malis, implebis bonis, vt sit securus a nocentibus, latius iurantibus. *Oves enim suæ sic pascuntur ab eo, vt vitam æternam det eis: sic protegentur, vt non rapiat eas quisquam de manu sua.* O pascua! Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ. & torrente voluptatis tuæ potabis eos. Nunquid non est hæc aqua viua, de qua ad mulierem: *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam?* O ebrietas! Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ. O voluptas! Et torrente voluptatis tuæ potabis eos. O gaudium plenum, gaudium in voluptate, plenum in vbertate & ebrietate! An non ebria & læta mulier, quæ relicta hydria sua venit in civitatem. Et dicit illis hominibus: *Venite & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Nunquid ipse est Christus?* Unde plena & ebria est? quia docuit illam Veritas omnem veritatem negotio aptam; quia Dominus fons vitæ & lux hominum aquâ sapientiæ salutaris potavit illam;

Psal. 35. 10 quod pergens docet Psalmus. *Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.* Fons, vnde aqua; lumen, vnde sapientia. Fons & lumen, vnde aqua

Ioan. 3. 16. sapientiæ, & hæc salutaris; *Quia hic est verus Saluator mundi; mundi (inquam) illius, quem sic dilexit Deus, vt Filium suum vniuersum daret, in quo est salus, vita & resurrectio nostra, per quem saluati, & liberati sumus.* Qui ergo fecit nos, saluat nos. Nos (inquam) non corpus modo cum iumentis, sed spiritum in primis super iumenta.

Matth. 6. 25. & Luc. 12. 23. Nonne anima plus est, quàm esca? & corpus plus, quàm vestimentum? Ergo, qui quod plus est dedit, non erit illius, quod minus est, auarus: immo, & quod minus est suppeditat, vt ad prima extollat & optima? corpus nutrit, & animam sa-

tiat: *illud seruat, vt hanc beatam, reddat ab vbertate domus suæ.* Hæc ergo sit prima ratio; quod si fecit nos, saluat nos, quandoquidem qui in magnis affuit, non deest in minimis. Ex quo consequente trahimus aliud excellentius, quod est hominum salus: qui enim salutem tribuit communem etiam brutis, quomodo non magis hominibus, quæ illis est propria, condonabit? Primum igitur consequens rursum, vt ab eo ad alius ascendamus, hæc secunda ratione probemus.

Secunda ratio. Non est similis Deus homini illi, qui cepit ædificare, & non potuit consummare: æthera firmavit sursum, & stabilivit celos prudentia, fundavit terram super stabilitatem suam, vt terra in æternum stet; & quæ creata sunt, statuit ea in æternum, & in sæculum sæculi. Sed omnia, in quibus est anima viuens, necesse est, vt habeant ad vlescendum, & indigent cibo. Et ideo Deus pascit illa. *Qui ergo dat escam omni carne, & pullis coruorum inuocantibus eum, nunquid deerit homini, quem fecit ad imaginem & similitudinem suam?* Quod adeo fuit cordi Creatori, vt prius pararet cibum illorum, quàm formaret vitam illorum. Prius enim germinauit terra herbam virentem, & produxit lignum pomiferum faciens fructum, antequam animalia formarentur. Quin immo quoniam germinantia in terra indigentia sunt virtute cælorum, mox post germina terræ facta sunt lumina cæli. Et vt apparet, hæc ad vitam sustentandam esse creata, in arborum creatione nihil expresse dictum est, nisi de fructificandis. *Germinet terra lignum pomiferum faciens fructum; vt manifestum esset rerum productionem, vitam spectare viuentium, quibus summe necessarius est cibus: non sic obsequia aliorum lignorum.* Præterea obseruandum, quod homini proposita est huiusmodi mensa non solum per creationem, sed etiam per ostensionem. *Ecce dedi vobis (inquit Deus) omnem herbam, & omne lignum pomiferum, vt sint vobis in escam.* Poterat sicut & bestiis producere victum, vt per se homo accederet ad illum, sed illum huius sui decreti atq; prouisionis ad-

monere voluit, vt certus esset, sibi nunquam defuturum cibum, quando sciret à Deo hæc ideo creata esse, vt essent illi in escam. Ex qua scientia hanc aliam deduceret, quod ad perfectam ædificationem, sicut cibum prouiderat corporalem, & spirituale quoq; prouideret, in quo salus est hominis atq; vera consummatio. Alioqui esset quod scribit Sapiens Deum alloquens: *Sap. 9. 6. Si quis erit consummatus inter filios, si abfuerit ab eo sapientia tua, in nihilum computabitur.*

Iam ad tertiam rationem accedamus. *10* Ipse fecit nos sua manu, ipse conseruat nos sua virtute, portans omnia verbo virtutis sua, quomodo non ergo & illa omnia nobis donauit, quibus ad perfectum adduceretur opus manuum suarum. *1. Cor. 9. 9. Qui saluat homines & iumenta, non multo magis, quando non est illi de bobus cura, homines iumentis superiores, propria illis salute saluabis? Et si naturalem omnibus hominibus impertit perfectionem, nõ potius suos perficiet electos? Ipse ergo est, qui dat aquam viam, quã homo & in hac vita percipit, & in futura valens ad omnia promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futuræ. Quid verò est aqua ista? de aqua, & per aquam, facta sunt, quæ ad naturam pertinent, vt ex *Petro 3. 5. colligimus. Sed qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum.* Non possunt naturalia perficere hominem, qui ad imaginẽ Dei factus est, propter quam imaginem, sicut ad superiorem se habet ordinem, sic ad superiora propensionem habet & appetentiam; adeo vt quacumque re, quæ illo minor sit, neque perfici, neq; ideo satiari possit. Cur ergo aquam naturalem homini deputauit, pluuiam quoq; voluntariam illi segregauit? *Pf. 67. 10. Communis est illa omnibus gentibus, vt Ecod. 19. 12. habeant ad viuendum super terram.* Hanc Dominus segregauit hereditati suæ; quæ hereditas est plebs eius, quæ profecto ex se infirmata est, vt ne quidem tangere possit montem, vbi Deus est, quanto minus in verticem eius ascendere. *At tu Deus super aquam refectionis educando plebem tuam, perfecisti eam, ascensionis illi præbens & benedictionem, vt vadat de virtute in virtutem ad videndum Deum Deorum in Sion.**

Tom. I. Bellintani.

Nam qui biberit ex aqua hac, fiet in eo fontis aqua salientis in vitam æternam. Aqua igitur ista refectionis & perfectionis perficit hereditatem Domini, de qua noster *Psal. 83. 8. Populus eius, & oves pascuæ eius, introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis confitemini illi. Laudate nomen eius, quoniam suauis est Dominus. Si populus eius sunt oves pascuæ eius, qui Creator est, ipse & Pastor est. Si autem Dominus regit me (Hebræa habent pascit me) nihil mihi deerit; si nihil deerit, necesse est, vt perfectus sim; quoniam vbi nihil deerit, ibi sunt omnia, & omnia bona valde; & si hoc, nihil præterea potest aut haberi aut desiderari, in quo ster summa perfectio & satietas plena. Quomodo vero nihil deerit, aut quare? quia in loco pascuæ ibi me collocauit, super aquam refectionis educauit me. Si aliunde portetur fœnum ouibus, ad mensuram portatur, consumpro illo, aliud desideratur. Si exeat mulier haurire aquam, oportet vt iterum veniat haurire, nam sitiet iterum. At in loco pascuæ, & super aquam refectionis perfectio est, quia nihil deerit. Ergo populus eius, & oves pascuæ eius introite portas eius, & atria eius. *Psal. 99. 3. Propinquate Deo in confessione, in hymnis, in laudibus, quoniam suauis est Dominus. Vbi fluuius aquæ viua procedit de sede Dei & Agni. Vbi flumen Dei repletum est aquis, vt repleat vos omni gaudio. Ibi enim tu Deus parasti cibum illorum; quoniam ita est præparatio eius, riuos eius inebria, multiplica genimina eius, & campi tui replebuntur vbertate, & vales abundabunt frumento. Ita ergo clamantes hymnum dicent. Quis enim non laudet, non confiteatur, non ex gaudio eructet hymnum, vbi nihil deerit, vbi vera est, ac plena fruitio omnis boni?**

13 Ecce quam apertã demonstratione probatum est, quod Dominus ipse est Deus. En quanta vi cohortati sumus, vt illum cognoscamus, vt illi seruiamus, vt ad eum accedamus; quoniam qui fecit nos, perficit nos, replet nos, satiat nos facitque beatos. *Ergo scitote quoniam Dominus ipse est Deus. Ergo populus eius, & oves pascuæ eius, introite portas eius in confessione,*

S confi-

confitentes eum coram hominibus, arque clamantes; *Venite, & videte Dominum Deum, quia ipse est Saluator mundi.* Sed heu! stultitia colligata est in corde plurimorum; qui habentes oculos non videt; qui sitientes negligunt intelligere quisnam sit, & ubi sit fons aquae viuentis, sitim in aeternum extinguentis. Quid expectatis miseri atque insipientes? Flagella docentia? Virgam vigilantem, qua somnum excutiat? Isti sunt pueri, de quibus Salomon: *Stultitia colligata est in corde pueri, & virga disciplina fugabit eam.* Mulier & populus Sichar sapientiam acceperunt de ore Saluatoris. Tu virgam expectas? sed quidem, neque virga fugat stultitiam à corde istorum. Pueri quidem sunt sensibus, vt paruuli sentientes, sapientes, cogitantes: at non facultate discendi, accipiendiq; disciplinam. Sed inuenerati sunt dierum malorum, qui spernunt consilium Dei, quos manet, & quibus apertus est puteus abyssi. Vnde ascendit non aqua viua, sed fumus, sicut fumus fornacis magnae excaecans oculos, vt non videant veritatem, vt concupiscentiam vanitatis accendantur. Caueat, miseri, ab hoc hiatu terrae, ne vos terra deglutiat. Sapientiam audite. *Fouea profunda os alieni. Cui iratus est Dominus, incidet in eam.* O quot absorbet concupiscentia mala? quot incidunt in eam? his certe iratus est Deus.

S E C V N D A P A R S.

14 **T**u forsitan petiisses ab eo. De cognitione iam diximus. Restat dicere de postulatione. *Tu forsitan petiisses ab eo.* Cognitione petitionem pignit, petitiō repletionem. Vt autem petitiō eiusmodi sit, quod exaudita repleat, duo in primis habeat necesse est, nempe, quod deceat petat, & modo quo deceat. *Decens postulet & decenter.* Mulier ista vtrumq; seruauit. Rem desiderabilem postulat, dicens. *Domine da mihi hanc aquam.* Et ubi adorandus esset Deus, voluit edoceri. Modum quoq; appositum adhibuit, mox credens, & reuerenter loquens. Nam ubi prius dixerat: *Quomodo tu Iudaus cum sis* Dixit postmodum. *Domine, da mihi hanc aquam, & Domine, vt video, propheta*

essu. In primo itaq; q̄ est res petenda, statuitur, quod qui nouit rei magnitudinem atq; praesentiam, facile mouetur, & tenetur illius desiderio. Quod si petendo putat habere accessum ad illud q̄ appetit, id petit. Ideo sapientes, quos antea citauimus, laudes coaceruant sapientiae, vt ad eam excitent concupiscentiam. Et Dominus noster affirmat: *Quod qui inuenit thesaurum, suis distractis omnibus ad illius anhelat acquisitionem.* Sic, qui pretiosam margaritam inter alias deprehendit, nullum non mouet lapidē, vt illam faciat suam, omnibusq; postpositis ac spreis illius solus tenetur desiderio. Et tunc aperte protestatur: *si scires donum Dei & quis te petit, tu forsitan petiisses ab eo:* sic factū euenit. Cognita enim virtute aquae, q̄ semel pro semper extinguit sitim, mox mulier rogat. *Domine da mihi hanc aquam, vt non sitiam, neq; veniam huc haurire.* Torum nostrum malum, defectus est petitionis: Ideo horrabatur Dominus ad petendum. *Petite, & dabitur vobis.* Sed quia petitiō supponit appetitiā, idē non petimus, quia non appetimus. Sed tamē esurimus omnes, & sitimus, & quaerim⁹, & pulsamus, & postulamus. Verum, quae est petitiō tua Esther, vt detur tibi? & pro qua te postulas? Sic facti sumus, vt cibo indigeamus, vt dictū est: *nobis ipsis non sufficimus;* corpus, q̄ corrumpitur, eget restauracione, vt non pereat vsq; ad diem mortis suae, sed & anima calida non quiescit, donec aliquid deglutiat.

Torum ergo nostrum studium in hoc esse debet, vt sciamus, quid petere debeamus. Ideo prima admonitiō sapientiae est, vt quae noxia nobis sunt, non appetamus. *Vsq; quod (inquit) paruuli diligitis infantiam? & stulti ea, quae sibi sunt noxia, cupiunt?* Homine prius, ne deceptus suasionibus impiorum, acquiesceret eis, & iret cum illis, monuerat ostendens quid mali faciant, & quo fructu. Malū est auaritia, quia iniuste desiderantes, quae sua non sunt, animas possidentium rapiunt. Sic semitae (inquit) omnis auari animas possidentium rapiunt. Malum ergo, malum est desiderium, sacra fames, siti inordinata exastuans, q̄ tanta est, vt ad mala facta impellat, & quaerat, vt non prepediatur volun-

18
 Philj. 19. voluntas eius, adiutorium simile sibi. Fructum verò pessimam huius cupiditatis indicat sapiens attestans. *Ipsi quoque cõtra sanguinem suũ insidiantur, & moluntur fraudes contra animas suas.* Et hoc certè, quia finis illorum, qui terrena sapiunt, mors est, & gloria in confusione ipsorũ. Vnde infra de impiis dicit; quòd ambulant per vias tenebrosas, & de mala muliere, quòd inclinata est ad mortẽ domus eius. *Inclinata* (inquit) *iã ruit minans, quin & inchoans, ut qui in ea morantur, moriantur.* Rectè ergo reprehendit & culpatur eos, qui sibi noxia cupiunt. Hinc & Dominus noster incõcipit; nam mulieri suam propinans aquam, illi proposuit, neq; id concupiscere. Nõ diligeret & teneret, nempe alienum virũ. *Vade* (inquit) *voca virum tuum.* Nõ habeo (inquit illa) *Scio,* respondit ipse; *Quinqu enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir.*

19
 Pro. 2. 13. Ergo primus gradus Sapientiæ est declinare a malo, cessare a peccato, nõ ultra delectari cũ alieno, neq; id concupiscere. Nõ est (inquit) *tuus vir.* Sic, & de mala muliere dixit Salomon. *Ut eruaris a muliere aliena, & ab extranea.* Vide igitur diligenter si tuũ est, quod cupis, q; tenes, quo frueris. Audi veritatem. *Nunc quem habes nõ est tuus vir.* Paulus docet. *Qui cum uxore est, cogitat, quæ sunt mundi.* Quenã vero sunt hæc, nisi terrena, temporalia, corporalia, transiuentia cum mundo: si mundi sunt, vt ait Apostolus, ergo tua non sunt. Tunc videbis, quando in extremis te deserent, non præterea vnquã ad te reuersura. Cum non vestris coniungimini, õ miseris, qui adheretis pueris alienis, & abeuntes post carnẽ alterã, quæ vobis sunt noxia, cupitis. Hinc etiã consequens est, vt ista non facient, cũ nostra non sint; ac proinde quantumcumque coneris illa tibi admouere & agglutinare, ipsa alienum non sequuntur, sed fugiunt ab eo, vt quotidiana docet experientia. Venit enim Diabolus, & rapit de manibus eorum. Venit mundus, & tollit quod suum est. Venit iustitia Dei & nunc substantiam tuam, nunc animam tuam auferit a te, vt nudus reuertaris, vnde egressus es de corde terræ. Et si non ob aliud, numquid

saltem propter hoc noxia non sunt, quia tempus tibi tollunt, quod tuum erat: vt curis sæcularibus intentus non thesaurizes tibi thesauros in cælo? At noxia sunt, quia, qui diligit aurum, non iustificabitur. *Qui festinat ditari, non erit innocens.* *Qui si ditet fuerit, non erit immunus a delicto.* *Qui diligit mundum, & ea, quæ in mundo sunt, inimicus Dei constituitur.* Nam non est charitas Patris in eo. *Qui non obediunt Euangelio Domini nostri Iesu Christi, penas dabunt in interitu æternas.* *Qui amat animam suam, perdet eam.* Ergo verè, qui diligit iniquitatem, odit animam suam. Et qui oderunt Sapientiam, diligunt mortem. Numquid ergo hi non sibi noxia cupiunt? Numquid non contra sanguinem suum insidiantur? Numquid non moluntur fraudes contra animas suas: vt quid ergo diligitis vanitatem õ filii hominum? vt quid queritis mendacium? *conuertimini ad correptionem meam* (inquit Sapientia.) *En proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Et veritatem gustur meum meditabitur.*

20
 Quæremus igitur, quæ profunt, quæ iucunda sunt, quæ vtilia, quæ pacifica, audientes Sapientiam, quæ dicit: *In iustitia ambulo, vt dicem diligentes me.* Ambulat ipsa dum nos facit ambulantes. Ait enim. *Ducam te per semitas aquitatis.* Ergo ij ditantur, qui iustitiam colunt, obedientiam tenent, sectantur prudentiam; cum temperantia coniunguntur, qui fortes in fide resistunt Diabolo, mundum derelinquunt, carnem macerant. Hi bibunt aquam viuam, quam profert vitæ fons Dominus noster Iesus Christus: *Quoniam beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Signum quo seruus Abraham senex, & prudens cognouit futuram vxorem sancti Isaac, & Matrem populi Dei, charitas fuit. Dixit enim: *Bibe, Domine mi, quin & Camelu dabo potum.* Absonum ac tibi videtur, per virum senem, prudentem, colentem Deum, obedientem Domino suo, promissa seruante, intelligi rationabile obsequium, rationem videlicet, Dei mandata fideliter amplectentem? *Quidni vero per Camelos*

Eccell. 31. 5.
 Pro. 28. 20
 Eccell. 11. 10.
 Iac. 4. 4.
 1 Io. 2. 15.
 2. Thro. 1. 8
 Ioh. 12. 25.
 Psal. 105.
 Prou. 8. 36
 Psal. 4. 3.
 Prou. 1. 23.
 Prou. 8. 7.
 Prou. 8. 22
 Prou. 4. 11.
 1. Pet. 5. 9.
 Matt. 5. 6.
 Gen. 24. 14.
 S 2 intel.

- intelligamus sensus corporales? *Charitas ergo sariat totum hominem, ut cor, & caro exultent in Deum vivum.* Saturabuntur ligna campi, & Cedri Libani. Domestica videlicet, & siluestria, pomifera, & in fructuosa. *Homines & iumenta saluabit Domine.* Iacob dilectus Rebecca filius; *Ipse nobis dedit puteum, & ex eo bibit ipse & filij eius, & pecora eius.* Quid hac abundantia designatur, qua bibunt homines, & iumenta, nisi plena quaedam satietas, quæ tanta est, ut potus aqua viua, non sitiat in æternum? *Charitas ergo, & gratia Dei est aqua viua, ad cuius ripas ligna virentia edunt fructus suos per singulos menses.* Ideo rogat ille. *Visifica me, & custodiam sermones tuos.* Nam qui manet in charitate, repletur fructu iustitiæ, qua repletionem fit ut non esuriat amplius, nec sitiat in æternum. Ergo *beatus vir, qui timet Dominum: in mandatis eius vult nimis; quia gloria & diuitia in domo eius.* Non sic ut sitiat, & veniat denuo haurire aquam; sed semel hausta, semper in eo manet, & ideo iustitia eius, id est effectus iustitiæ, qui est saturare panibus, manet in seculum seculi, cuius non deficient aquæ, & superabundant panes. Hæc est petitio iustorum, qui querunt, quæ sursum sunt, non quæ super terram.
- Sed adhuc modus querendi querendus est. Qui querit non querenda, is neque querendi modum tenet, quia nullo modo non querenda, querenda sunt. Sic errabant duo illi, quibus dictum est. *Nescitis quid petatis;* quia neque rem tenebant, neque modum. At rem contingit iustam peti, sed non iuste, aut modo congruo. Mulier ista bene postulauit, cui propterea multum datum est. Quando Pater dixit Filio suo, quem ante Luciferum genuit ex vtero suo. *Postula à me, & dabo tibi gentem hereditatem tuam.* Nū preces dumtaxat requisit ab eo, aut verba? Ad postulationem illam misit, qua factus est lapis in caput anguli Dominus vniuersæ terræ. Quæ vero ista fuit postulatio? *Lapidem, quem reprobauerunt adificantes, hic factus est in caput angeli.* Si non reprobasent, forte in medio vel in imo parietis statuissent. At dum reprobant, dimittitur

tamquam inutilis. At in summis parietibus tandem optime quadrat; quoniam à Domino factum est illud mirabile profecto in oculis nostris. Ecce cur exaltatus, quia reprobatus. Reprobatio, Passio, Crux, Mors, labores manum, dolores sensuum, molestiæ persequentium, calumniæ blasphemantium, & quidquid egit & passus est, ut nos redimeret ab omni iniquitate; totum hoc postulatio est. Esther postulatura salutem ex inimicis, & vindicem malefactorum, non supplicationes modo adhibuit, sed multa præterea. Primum enim in tanto discrimine constituta, ut videret neci destinatam gentem suam, omnes videlicet Iudæos, qui erant in regno Assueri, Ieiunium se tradit ac precibus cum omni domo sua: *ieiunium indicit, & supplicationes pro se ad Deum, Mardocheo ac reliquis de populo suo.* His armis munita audet contra legem Regis, se oculis illius non vocata offerre, ac præsentare cum capitis periculo. Inde præambulam exponit petitionem, inuitans ad conuiuium. Regale parat conuiuium, in quo, ubi Rex incaluit mero, dixit Regina. *Quid petis, ut detur tibi? & pro quare postulas? Quæ respondit. Petitio mea & preces meæ, sunt istæ, si Regi placet, ut meam impleat petitionem.* Veniat Rex & Aman ad conuiuium quod parauit eis, & cras aperiam voluntatem meam. Ità in alterum conuiuium distulit petitionem suam, quam demum obtinuit. Putabas tu paucis prolatis verbis in oratione, & forsitan etiam corde disperso, mente distracta, frigido pectore, plenam petitionem perfecisse? sed non est ita. *Bona est oratio cum ieiunio & elemosyna.* Dixit Angelus ad Tobiam. *Ieiunantibus & orantibus;* dixit Spiritus Sanctus: *Segregate mihi Saulum, & Barnabam. Si scires donum Dei;* quanti sit aqua, quæ procedit de sede Dei & Agni, si quam mirabilia sint opera Dei; si quantitas sit necessitas nostra intelligas: durum non tibi videbitur, quod des omnem substantiam tuam, quod ex eas de domo tua; quod manum pedemque præcidas, quod oculum eruas, quod affligas animam, non manducans neque bibens, quod

quod suspensus in oratione tollas manus puras, lachrimis riges stratum tuum, immo strato, omnique derelicta commoditate, in montem ascendas, ibique Deum, diu instantissimèque depreceris. Quid Iudæi post publicatum edictum necis eorum? In omnibus prouinciis, oppidis, ac locis, ad quæ crudele Regis dogma peruenerat, plañctus ingens erat apud Iudæos, ieiunium, ululatus, & fletus, lacro, & cinere pro strato utentibus. Sic, sic fiant postulationes, obsecrationes, supplicationes.

19. Iam tertium punctum prosequamur, quod largitatem Dei continet, qua petentibus postulata concedit. *Tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam uiuam.*

*Ubi vides quod certos nos esse vult de exauditione, si recte petamus. Si exaudiuit Asluerus Esther petitionem vt promiserat; quanto magis desiderium nostrum exaudiet Dominus; preparationem cordis nostri audiet auris eius? Vt nos de hoc faceret cercitores; primus prouocat mulierem ad colloquium. *Da mihi bibere.* Promittit se daturum postulantibus. *Petisses, & dedisset tibi,* ac demum postulata concedit, nam repleta aquis cœlestibus, ad illius fidem etiam ceteros cœpit inuitare. *Venite & videte hominem* Christus ergo, vt fidem nostram confirmet in petendo, prouocat, promittit, profert, quæ signa sunt, quod sitiat. Ideo prouocans dicit. *Da mihi bibere.* Quem vero potum sitiret, euentus declarauit, nempe fidem eius, sanctum desiderium, virtutis propositum, atque sanctitatem. Erat ipse fons vitæ, plenus gratiæ, & veritatis, de cuius plenitudine, vt mulier acciperet, fortiter astuabat. Ad quod vt illam alliceret sic aggreditur. *Da mihi bibere.* Quod est dicere. *Fac satis desiderio meo, quo, vt te ad desiderandam petendamque salutem ex-citem, Ego, qui à Deo constitutus sum Saluator mundi, ardentem an-helo. Non quero vestra, sed vos* (inquit Apostolus.) Non potum aquæ frigidæ nunc Saluator quaerit, sed vt, quæ erat frigida, fiat huius mulieris anima calida, de qua illud impleatur. *Anima calida, quasi ignis ardens non**

extinguetur, donec aliquid glutiat. Quod certe impletum est, nam ad ignem quem Christus venit mittere in terram, calefacta non deseruit, donec deglutit largè aquam viuam; & repleta est, & factus est in ea, *Fons aquæ salientis in vitam æternam.*

Vide ergo prudentiam & charitatem 10

Christi. Quærit suam facere mulierem hanc, vt salua sit. Saluator ipse prius modum nouit, de quo Salomon: *Victoriam* Pro. 22. 9.

& honorem acquirit, qui dat munera, animam autem aufert accipientis. Nam qui dat indigenti, ipsum sibi seruum facit, iuxta quod idem ipse Sapiens antè dixerat. *Diues pauperibus imperat, & qui accipit mutuum, seruus est foeneranti.* Hoc patet Christus ad se trahere disponit animam Samaritanæ, sibi que eam subdere, nempe dans illi munus hoc magnum aquæ viuæ. Quæ est falus ex Iudæis, & ex iplo, cui illa dixit: *Quomodo tu Iudæus cum sis.* At aqua ista non datur nisi sitienti, illamque ardentem desideranti. Opus ergo fuit, Christum in illius corde hanc sitim excitare, eamque calentem reddere atque desiderantem. *Nam Anima calida* Ecc. 23. 22.

non extinguetur donec aliquid glutiat. Vt autem calorem istum ignemque accenderet, ab illa sui ipsius petitione exorsus est. *Da mihi bibere.* Quæ verba si superficialiter accipiantur, occasio sunt colloquij, quo Christus suum molitur propositum: si profunde, docent, quod dum potum petit aquæ frigidæ, frigus ab ea intendit pelere vt calefiat; quasi dicat, *excute à te frigus huius aquæ, illamque desine sitire, reice in me peccata tua, quibus mundum secutus es: nam ego sum, qui tollo peccata mundi.* Ecce cur potum postulat à muliere.

Rursus quod verbis egit cum illa, factis nobiscum frequenter exhibet. *Hic petit, alibi operatur;* illa videlicet subtrahemus, quæ vel inordinate appetuntur, vel ea quoque, quæ necessaria sunt, à quibus tamen non sursum ascendimus in Deum bonorum omnium largitorem, vt illis vacui ad ipsum omnis boni inextinguibilem fontem assurgamus. Propter hoc

21
Exo. 17. 1.
& Num. 22. 2.

hoc enim in deserto populum sitire permisit, vel clamaret ad Dominum, qui eduxit aquam de petra, ut esset exploratissimum, aquam illam à nullo tribui alio quam à Deo, cuius potentia legibus non est ligata natura. Quae idem aqua typus erat huius, quae per fidem haurita, facit in hauriente fontem salientem in vitam aeternam, id est haec potata completur in aeterna vita. Propterea quoniam Moyses, & Aaton, in hac educenda increduli fuerunt, introitu privati sunt illius terrae desiderabilis, quae viventium terram praefigurabat, ut fieret omnis caro, quod qui per fidem ad fontem huius vitae non accedit, repulsam patietur ab introitu caelestis patriae. Habes ergo excitantem Deum ad petendum, ex quo certo concludimus ipsum velle nobis dare: dare (inquam) magna pro parvis, & pro labentibus aeterna.

Num. 20. 18.

12

Pro. 8. 35.

Sed certissimam iam habemus illius promissionem. Tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam vivam. Certo si petisses, obtinisses, dedisset enim ipse tibi aquam, non huic similem, sed nobiliorem & perfectiorem, nempe vivam; vivam, inquam, non quia in motu semper sit, ut flumina, sed quia verè qui illam bibit, vivit. De qua: Qui me inuenerit, inueniet vitam, & hauriet salutem à Domino. Titubatur aliquando humana infirmitas, quando magna promittuntur. Vnde habes aquam vivam? Inquit mulier. Putabat illa Christum haurire consueto more. Ideo dixit. Domine neque in quo haurias habes, & puteus altus est: Vnde ergo habes aquam vivam? Heus mulier, dum aquam vivam pollicetur, non eam intendit, quam tenet puteus, nam qui ex puteo biberit, adhuc sitiet: quia tamen ex aqua ista viva biberit non sitiet in eternum. Non ergo animum deponas, si fontem, si hydriam non vides in manibus pollicentis, nam sicut spiritualis est & caelestis, ita spiritus & habetur & hauritur. O quot sunt, qui diuinam potentiam suis cogitationibus meriuntur! Huiusmodi erant qui dicebant. Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto? Quoniam percussit petram, & fluxerunt aqua. Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo?

Pf. 77. 19.

terit dare, aut parare mensam populo suo: certo iam & panem dederat iuxta promissum: Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus. Nam vespere ascendens coeternix cooperuit castra, mane quoque ros cucuit per circuitum cautorum: de quo Moyses. Iste est panis, quem dedi vobis Dominus ad descendendum. Biberunt quoque de petra aquam procedentem. Iuxta quod canit Propheta: Et de petra melle saturavit eos. Et visa tamen tanta Dei potentia ac providentia, dicunt adhuc: Nunquid Deus poterit parare mensam in deserto? Et ad debilitandam eius virtutem tubiferunt. Quoniam percussit petram, & fluxerunt aqua: Nunquid & panem poterit dare, aut parare mensam populo suo? Non magnum est aquam praeberere, non hinc sequitur, quod & panem possit dare.

Exo. 16. 11.
Exo. 16. 31.
Nu. 20. 11.
Pf. 80. 17.

Pf. 77. 19.

Nu. 11. 5.
Nu. 11. 17.

Nu. 11. 4.

Pro. 22. 3.

Sed heus rebelles, cur aquam modo recenseris? cur non & carniam, & manna mentionem facitis, quae illius fortitudinem protestantur? signum certe ingrati animi. Propterea, & carnes cupiebant non pro vna hora tantum, sed in longa tempora. Manna, non ut panem habebant, dicentes magis: Anima nostra iam naufragat super cibo isto leuissimo. Et ut increduli aquam tantum referunt. Ideo iratus est & indignans exaudiuit eos, praebens illis carnes mense integro. Sed adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusmodi cibus. Et ecce furor Domini concitatus in populum percussit eum plaga magna nimis. Non sic euenit huic mulieri, quae Christi perlonam non nouerat, ac Dei potentiam nondum fuerat experta, neque inordinate concupiscebat, ut populus. Nam & illi peperit Deus, quoniam fame concitatus & siti, murmurauit: At quando fastidiens caelestem alimoniam, carniam flagrauit desiderio, iratus est furor Domini valde: Sed & Moyli intoleranda res visa est. Ecce quid facit inordinata concupiscentia, dum se putat fieri quod cupit, malum sentit concupiscentiae suae. Vnde Salomon. Qui in iniquitatem, metet mala & virga irae suae consummabitur. Quod dicit de ira, intellege & de concupiscentia, nam ira ortum à

13

con.

concupiscentia habet, & quæ videbatur baculus ad sustentandum, sit virga ad flagellandū & consummandū. Sancte igitur petamus, & nō erit nobis oratio in peccatum; sed in auxilium & gaudium.

14. Iam factis propositum confirmemus.

Quod daturus sit Deus, quæ petimus, inde conficimus, quōd idem ipse prouocat ad petendum, quod pollicetur daturum se nobis. At verō dum præbet postulata, testimonia sua credibilia facta sunt nimis.

Videbis mulierem postulantem: *Domine, da mihi hanc aquam: exaudiuit Vade* (inquit) *voca virum tuum.* Quid est hoc quasō? Aqua ista, vt virificet, mortē pel-

Rom. 5.12. lit, quæ per peccatum ingreditur in hunc mundum & in quemlibet peccantem. Ergo pœnitentiam prius suggerit; hæc verō notitiam præmittit iniquitatum. Hinc orfus est Saluator, sic trahens illam ad recedendum. *Virum non habeo*, vt demum reuellet illi turpitudinem suam, quam non inficiatur ipsa, sed liberè confitetur, dum respōdet, *Domine, vt video, Propheta es tu.*

Ac demum Christum prædicans, peccata sua non erubescit confiteri. *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcūq; feci: Numquid ipse est Christus?* Aqua ista splendida sicut crystallus specie reddidit vultus intuentis, quasi speculū, vt se ipsum norit, & videat, quam vilis factus sit, iterans vias suas, denigrata facie eius super carbones, vt ita turpitudinē suam intuens, sibi ipsi displiceat, caueatque in posterum ab iniquitatibus, vt de illo verificetur, quod scriptum est: *Visitans speciem tuam non peccabis.* Quin & illos, ad quos peruenit aqua ista nedum illuminat, verum & lauat; eorum quippe oculos lauat vt videant, vultum vt splendeat. Et quod primum est, a notione & lotionē suā eleuat ad cœlestium cognitionem & claritatem. Et enim mulier hæc suæ iniquitatis admonita, Christum non iam Iudæum appellat, sed Prophetam. *Domine* (inquit) *vt video Propheta es tu.* Hinc ad altiora consurgens de diuino cultu satagit edoceri, sic exordiens: *Patres nostri in monte hoc adorauerunt*, &c. Ex quo fit digna, vt quomodo in spiritu & veritate adorandus sit Deus,

à Veritate doceatur. Ac demum inferēs: *Scio, quia Messias venit, qui dicitur Christus.* Audiatur vocem illam dulcissimam. *Ego sum qui loquor tecum.* O aquam viuam, ô salutarem sapientiam, ô veram certamque salutem, quæ ex Iudæis est, & quam is donat, *qui est verè Saluator mundi.* Videfne exauditam mulieris orationem? vides impletam veritatis promissionem? *Petitisses, & dedisset tibi aquam viuam.*

Nos ergo, qui scimus, quis est, qui nos prouocat ad petendum, qui iustis dat desiderium, petamus non aquam, quæ est in mari mortuo, sed aquam viuam procedentem de sede Dei & Agni, vt non simus semper sitibundi, & frustra desiderantes: Audiamus ipsam Sapientiam, ipsum fontem; aures inchnemus vocibus aquarum multarum, nam eleuauerunt flumina vocem suam, clamat ipsa aqua Sapientie salutaris. *Qui me audierit, abundantiam perfruetur, timore malorum sublato*, inquit *Sapientia, quæ foris clamitat.* Quid quæso quærunt homines? Quid is, qui circuit mare & aridam, vt inueniat sufficientiam sibi? Quæ est petitio vestra homines vniuersi? Fortè Abundantiam? longè esse ab aduersis omnibus? Audite ergo sapientiæ veritatem. Qui me audierit, abundantiam perfruetur, terrore malorum sublato. Parabolæ Salomonis hæc sunt, in quibus loquitur Sapientia. Christus Sapientia Dei Patris tunc in parabolis loquebatur, sed ecce nunc palam loquitur & prouer-

25. Hortatio.

Apoc. 2.2.1.

Psal. 99.3.

Prou. 1.33.

Ioh. 16.29.

Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum. Sitit, qui non perfruitur abundantiam qui modicis paucisque contentus non est. Sitit, qui terrena concupiscit, qui fugientia sequitur, qui somnia apprehendit, qui diligit vanitatem. Vbi enim vanitas est, repletio non est, satietas nō est, nō est qui consoletur, qui adiuuet, qui frangat panē esurienti, qui det potū sitiēti, qui anhelanti det desiderium suum. Omnes declinauerunt, omnes dereliquerunt, irriserunt omnes dicentes. Quia hic homo cœpit & discere, & nō potuit consummare. Habitationē in terra, p̄spicit sibi, vbi quietus sedeat; vbi dormiat & requiescat, vbi di-

246.14.13.

Luc. 12. 19. vbi dicat: *Anima mea habes multa bona reposita in annos plurimos, requiesce, comede, epulare.* Sed heu cœpit ædificare, & non potuit consummare, quia desiderium peccatorum peribit, decidunt a cogitationibus suis, quibus meditati sunt inania, inania (inquam) vacua, vana, quia vana certe facta est spes eorum, qui confidunt in nihilo. At qui audierit Sapientiam, abundantiam perfructur. O Rebecca potâsti nos omnes, inde in domi patris tui locus est ad manendum; Palearum, & fœni plurimum est (inquit illa) apud nos, & locus spatiosus ad manendum. O charitas, quàm abundans? ô vanitas, quàm deficiens es? Illa & Camelis potum tribuit, hæc dimittit omnes vacuos. Illa spatiosum habet locum ad manendum. Hæc ait, Augustus stus est mihi locus, eoangustatum est stratum: duos nequit capere, socium non admittit, non est sufficiens sibi. Illa palearum, & fœni plurimum elargitur, vt etiam carnem nutriat, & foueat, ne dum menti faciat cœnam magnam. Hæc tamen vix arctum dat, & aquam breuem. Charitas magis ac magis abundat, sed abundantia vanitatis palcit ventum & sequitur vmbra, non habens solidum cibum, neque escam permanentem. In vanum laborauerunt, qui ædificant eam; in vanum postulauerunt, qui quaesierunt eam; in vanum sperauerunt, qui confisi sunt in ea. O Deus, auerte oculos meos ne vel videant vanitatem. *Vidisti ea, que fecisti & erant valde bona. At quis stendet inibi bona, nisi Tu qui solus es?* Quid satanas ostendit? omnia Regna mundi & gloriam eorum; sed non in veritate, in phantastica apparitione, in phantasmatum illusionem, in apparenti imaginatione. Quid mundus ostendit? non substantiam, sed apparentiam, non solidam rem, sed prætereuntem figuram ipsius mundi. Quid caro repromittit? heu breuis est ipsamet, paucis, vel minimis plena. Et quam bona pollicetur? *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos fœni: exortus est sol, & arefecit fœnum, & flos eius decidit.* Modica adueritas, modica infirmitas, labor, dolor, fames, sitis, quid boni a carne permittunt expectari? gutta roris

antelucani nunquid non ad spiculum irradiantis solis mox euanesce? Et quid est rotus orbis terrarum, nisi gutta roris antelucani? Ergo omnis qui biberit ex aquis eius, sitiet iterum. *Omnia enim vanitas, & vanitas vanitatum.* Quid est vanitas vanitatum? verè summa vanitas, vt nihil ultra vanitatis adici possit. Sed est vacuū vacui: Si vacuum nihil in se continet, capax est tamen, & propterea dicitur vacuum, & capacitas forma est aliqua, aliquid est, sed vacuum vacui, etiam capaci capacitate tollit, etiam minimū illud esse propè nihil: quod vbi est, aliquid esse potest: sed vanitas vanitatum aufert & esse, & posse, quia mundus totus vnū hominem complere, & satiare non valet: præterit. n. velut vmbra, vt neque formam habet, neque firmam naturam, aut existentiam. O ergo homines, quæ est petitio vestra vt detur vobis? pro qua re postulatis, vt impletur voluntas vestra? vt repleatur vacuitas vestra? vt impletur petitio vestra? vt compleatur expectatio vestra?

Ita ad Antecessores vestros, quarite à 27. Patribus vestris sicubi inuenerunt quod desiderauerunt oculi eorum? sicubi inuenerunt iuge conuiuium plenè oblectans animam? si quando cœlum, & terra implere potuerint quemquam hominum? si quando in terra inuenerunt veritatem? si quando occurrit illi homo verax? *An non potius omnis homo mendax?* Et si homo maior omnibus mendax est, in minoribus erit veritas? Si diminutæ sunt veritates à filiis hominum; certè in minoribus erunt diminutiores: Nam & diuitiæ fallaces sunt, & falsæ rerum omnium promissiones, pollicentes satietatem; Vbi sunt maiores nostri? & Propheta vbi sunt? dicant si quid verum fuit in omni vanitate. Audio Propheta vnum, qui idèo verax est, quia dicit Dominus, non loquitur homo: Quid ergo? *Verè mendacium possederunt Patres nostri, vanitatem, qua eu non profuit.* Verè, verè ita est, quod vanitas nõ veritas fuit, falsitas non veritas fuit id totum, quod possederunt patres nostri: Veritas ista est, quod veritas illa non fuit, sed vanitas, sed falsitas, sed mendaciū, & id. ò nullus

Eccle. 11.

Ps. 115. 11.

Ps. 115. 11.

Ier. 16. 19.

nullius utilitatis, aut felicitatis, aut
facietatis. Vanitatem possederunt, qua
eis non profuit. Et tu ergo inue-
nies veritatem? Confusi sunt qui con-
fisi sunt in vanitatibus, sicut confun-
ditur fur deprehensus in furto, quod
mox eripitur de manibus eius; con-
fusi sunt, quia nihil inuenerunt vi-
ri diuitiarum in manibus suis. At
non sic, qui accedit ad fontem aquae
viva, cuius non deficiunt aquae;
qui inclinatur autem suam Sapientiae;
qui excipit attentè verbum veritatis.

Psal. 78. 6.

Ecc. 24. 30.

*Qui audit me, non confundetur; qui
elucidant me, vitam aeternam habebunt;
quia fuit in eo fons aquae salientis in vitam aeternam. Quam nobis concedat,
qui vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.*

CONCIO SECVNDA.

ARGVMENTVM.

*Demonstratur quomodo Christus sit vere Saluator mundi
Quam conducat scientia ad salutem comparanda. Arguitur
fidelium surditas ex conversione Samaritanorum.*

DVLTISSIMUM nomen illud Domini nostri, & Saluatorem Iesu Christi quo clauditur suavis haec, humilisque historia mysteriorum plena, quae profectò altissima sunt, nos omnes inuitat ad ea propenso animo suscipienda, quae in illa nobis tanta suauitate, tantaeque facilitate proponuntur. Idque potissimum, cum hinc bonum omne, quod bene appetere possimus & qua-

Tom. I. Belliniani.

rere, certò pendeat. Quid enim quaerunt homines nisi salutem? Vnde illi nisi à Salvatore? Qua vero ratione non alia proculdubio, quam ea, quae in Sacra Euangelij huius lectione ad se quaerendam est exposita. Dulcis conuersatio & officiosi mores Noëmi, illecebra fuerunt nuribus suis, vt illam relictis parentibus & diis suis, & patria, in qua nata erat, sequi vellet. Et quam alia tanta gratia poterit inueniri, animos ad se illiciens, quam narratio ista Euangelica, nobilesque sensus in ea contenti? Simus nos Ruth, quae constanter adhaesit socru; non Orpha, quae cessit, & recessit. Veniamus ad puteum, vbi nos diuina moratur Sapientia quasi mater honorificata. At propterea vscripsum est: *Qui de luce vigilauerit ad illam, Sap. 6. 11. non laborabit; assidentem enim illam foribus suis inueniet.* Quod est dicere: Simul ac extra domum pedem fixeris, illam te expectantem ad inuenies. Non te ipsum tam citò à curis domesticis extricaueris, quam inuenies, qui te deducunt ad regnum perpetuum.

Ruth. 1.

A sine narrationis Euangelicae nostram narrationem adorientes, Samaritanorum verba perpendamus, libera & constanti voce pronuntiantium: *Isi audiuimus & scimus, quia hic est vere Saluator mundi.* Vt sic primum de saluatore loquamur, ac demum de salute. Primum ergò probamus, quomodo Christus vere sit Saluator mundi, vt illum appetamus & quaeramus, à quo salus nostra dependet. Salute nihil appetibilius, vtilius nihil. Ergo Saluator est omnibus appetendus, ab omnibus quaerendus, suscipiendus ab omnibus, cum gratius nihil esse possit, quam Saluatoris nomen. *Vnde & Phil. 3. 20. Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae.* Quantam gratiam viuentia omnia Noë sancto viro habere tenentur, qui toto pereunte

T

perceunte

perente orbe terrarum semen feruauit, quo tandem totus mundus saluus esset? Vnde non immerito appellandus esse videatur Saluator mundi. Sed perierunt homines sæculi præcedentis, posteri duntaxat saluati sunt.

1. Tim. 4. *At Dominus Iesus Saluator est omnium hominum, qui potens est ipsos quoque pereuntes viuificare, & mortuis vitam æternam perpetuamque salutem impartiri. Hic itaque est verè Saluator mundi.*

3. Hanc veritatem triplex ratio confirmat, & primùm, quia ipse est solus perficere, qui cœpit opus bonum. Ne illi dicatur: Quia hic homo cœ-

Phil. 1. 6. *pitædificare, & non potuit consummare. Quod autem cœperit ipse, habet veritas manifesta. Quoniam omnia*

per ipsum facta sunt. *Est enim brachium Domini & virtus Dei, qua in*

Gen. 1. 1. *principio creauit Deus caelum & terram, & omnia quæ in eis sunt. Hæc*

Isa. 59. 1. *autem manus Domini non est abbreviata, ut saluare nequeat. Si dedit ab*

initio, reddere etiam demum potest; quod instaurauit, etiam restaurare

valet, & restituere, quod constituit. Quando eiusdem virtutis est & crea-

re, & recreare: qui induxit populum in terram promissionis, potuit

solus ipse reducere, & reduxit verè. Ideo inducitur à Propheta quasi adi-

utorem quærens, sed non inueniens, ut quod in alio aliquo non sit salus

pareat manifestè. *Circumspexi, & non erat auxiliator; quasiui, & non fuit,*

qui adiuuaret, *& saluauit mihi brachium meum: id est, aliud nihil fuit*

mihî, ad saluandum in adiutorium, brachium meum duntaxat affuit,

ipsum solum salutem hanc magnam operatur. Itaque Deus solus, qui ho-

minem instituit, eumq; in iusticia constituit & sanctitate ad eandem quam

perdidit iustitiæ perfectionem potuit reuocare. Et quemadmodum per Filium mundum, id est, hominem ante

perfecit; ita demum eundem Filium

suum misit Saluatorem mundi, Hæc Iob. 4. 14. est ratio prima.

Secundario inde sumitur, quod Deus, qui solus ac totus bonus est,

adeo ut ad malum respicere non possit: putauit bonum esse, si mala quo-

quoque, quæ ipse facere non potest, à natura defectibili fieri permitteret,

quod inde, veluti per occasionem amplio-

riorem ostenderet in creatis, atque compleret bonitatem. Ut qui Creator

cuncta fecerat bona, & bona valde: denique & rector illustrioris bonitatis

esset author; mala nostra in bonum conuertendo. Vos cogitastis (inquit Ioseph) de me malum, vertit illud in

bonum. Operationem autem creandi ad omnia extendit, ut per illam essent omnia, saluandi autem in excel-

lentioribus potissimum creaturis perpetrare decreuit, illis videlicet, quæ Deo sine interposita re alia aliqua valent coniungi, nempe rationalibus,

quæ ad illius sunt imaginem constitutæ, & illarum in ea parte maximè, vbi cum Deo contingit vnio, id est, in mente. Hic, & hinc suam in pri-

mis bonitatem magnificauit & amplificauit, quæ hac ratione postmodum in cætera creata vniuersa sese

extenderet. Nam mente se homo à Deo disiunxerat, eius præcepto in-

obediens, sicque à summa bonitate recedens, in summam miseriarum omnium decidit infeliciter. Vnde ut

salus esset, erat excitandus denuò & reuocandus. Opus hoc diuina censuit

prouidentia se dignum, quo amplius illius gloria foret omnibus perspicua & explorata. Propter hoc ergo

hominem perditum saluare disposuit per semetipsum.

At modus huiusce rei faciendæ debuit illius magno consilio respondere, quo magna, qui potens est, magnificè

perpetraret. Quod non aperte videtur effectum, si quo modo creauerat, eo

penitus saluaret; iterum videlicet creans, quod destructum fuerat; &

codem

eodem informans hominem, qui illius abfcessu fuerat deformatus; nempe, si absolute illi denuo iustitiam condonaret & sanctitatem. Altiori itaque modo opus fuit, eaque potissimum ratione, quod homini adulto restituenda iustitia, eiusdem hominis assensum postulabat. Præterquam quod sic ei gratia fuerat impatienda, ut suus quoque diuina iustitia locus relinquere-tur. En modus iste: *Verbum caro factum est, plenum gratia & veritate, & de plenitudine eius nos omnes accepimus.* Creat Deus, saluat Deus homo, Verbum caro. Quasi creatorem se gessit Deus, ponens in Patriarchis sui populi fundamenta, docens illos, ac protegens: At vero dum illum saluat educens de Ægypto, deducens in desertum, & in locum à se delectum introducens: ipse solus, non alius quisquam (ita enim scriptum est: *Domini solus dux eius fuit*) sui itineris se comitem præbuit, illi semper affuit, habitans cum illo in sanctuario suo; qua præsentia populus aliquando factus indignus, timens ne Deus, quod fuerat illi comminatus ab eo discederet, & audiens (ut inquit Scriptura) sermonem hunc pessimum, luxit, & nullus ex more indutus est cultu suo. Ait verò & Moyses ipse: Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto: Ergo in magna ista salute, qua Saluator Israel, duntaxat non est, sed omnino est Saluator mundi vniuersi, debuit excellentissime mundo adesse, ut vere esset Emmanuel, nobiscum Deus. Quod factum est, quando. *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & apparuit gratia Dei Saluatoris nostri omnibus hominibus.* Quoniam vult omnes homines saluos fieri; quorum omnium idcirco Saluator factus est. Vnde aiebat: *Venit filius hominis saluum facere, quod perierat.* Perierat totus mundus, positus in maligno, quia omnes peccauerunt, & vnusquisque declinauit in viam suam, & ita omnes declinauerunt & in-

utiles facti sunt. En quare Christus est Saluator mundi; id est, saluator omniū hominum.

Pro tertia ratione audi mysterium. Excellentior quidem est modus, quo nobiscum est Deus, eo quo cum populo ambulauit, & affuit illi in tabernaculo: propterea quod modus ille in umbra fuit; hic verò in luce. Vnde iam neque in monte hoc (inquit Veritas) neque in Ierosolymis adorabitis Patrem; sed in Spiritu, & veritate. Sed quod ad rem pertinet, quomodo cumque secum iret, portabatur sedens. Sedebat enim super Cherubim, pedes habens super arca, quæ erat scabellum pedum eius. Totum vero à Leuitis portabatur. Sic populus glorificabat, & portabat Deum in corporibus suis. Quod ut fieret euidentius, iubebat lex, ut vectes semper essent in circulis arcæ ad hoc in ea factis, nec seruabantur seorsum applicandi ad arcam, quando esset ferenda: sed in ea manebant semper. Sic enim præceptum est. *Facies quatuor circulos aureos, quos ponēs per quatuor arcæ angulos. Facies quoque vectes de lignis setim, inducesque per circulos, qui sunt in arcæ lateribus, ut porretur in eis: qui semper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis.* Nunquid non per hoc innuitur, quod nec videri Deus in umbra illa, neque considerari poterat, nisi ut sedens, qui ab aliis portaretur? Ponderus populi super Moysen erat, qui aggrauatus conque-ritur. Cur imposuisti ponderus vniuersi populi huius super me? nunquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, ut dicas mihi. Porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum; & deser in terram, pro qua iurasti patribus eorum? Non possum solus sustinere omnem hunc populum, quia grauis est mihi.

Portauit quidem Deus, sed sine labore; quia super humeros Moyli, & Aaron, qui fuerunt Aquilæ illæ, de quibus dixit ipse populo. *Vos ipsi vidistis, quæ*

Psal. 98.1. Num. 1. 50

Exod. 25. 12.

Num. 11. 12.

7

fact.

Iob. 1. 14.

Deut. 10. 12.

Exod. 33. 4.

1. Reg. 14. 39.

Matt. 1. 23.

Ioan. 1. 14.

Tit. 2. 4.

1. Tim. 2. 4.

Luc. 19. 10.

Rom. 3. 23.

Ios. 1. 36.

Psal. 133.

- Exod. 19. 4.* fecerim *Aegyptiis*, quomodo portauerim vos super alas *Aquilarum*, & assumpserim mibi. Portauit ergo sed in fortitudine sua, vt Moyses cecinit. Sed quando Deus factus est viator verè, & habitauit in nobis, iam non portatur, sed pedibus suis incedit, & fatigatur ex itinere, vt hodie Ioannes dicit. Et pedum non portatur, sed portat: Inuenta enim oue, quae perierat, imponit in humeros suos. Promissus fuerat Propheta similis Moysi. Ecce & in hoc similitudo, quia portat populum suum, quamuis sit illi grauissimus, portans videlicet iniquitatem illius, & peccata mundi in corpore suo. Hac ratione factus est Saluator mundi, qui & comitaretur nos, & fatigaretur ex itinere, graui pondere oneratus peccatorum totius mundi. Portauit autem peccata ista super lignum, quando crucifixus est, & mortuus pro peccatis nostris, & ita factus est Saluator noster. Vnde Paulus: *Exspectantes aduentum magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi, qui dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate. Sua enim passione, qua traditus est propter delicta nostra, saluum fecit populum suum à peccatis eorum.* Huc tendunt laudes Angelorum: *Quia natus est vobis hodie Saluator. Vocabis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.*

8
Exhortatiote. Heu! quis iam diffidat de saluatorem? Quis iam salutem negligat, pro qua D E V S venit in hunc mundum peccatores saluos facere? Habet pro magno Moyses, quod D E V S tam magnificè eduxerit populum de *Aegypto*, sequefecerit audiri, dum legem ferret. Interroga de diebus antiquis, qui fuerunt ante te, ex die, quo creauit D E V S hominem super terram, à summo caelo, vsque ad summum eius, si facta est aliquando huiuscemodi res, aut vnquam cogni-

tum est, vt audiret populus vocem Dei loquentis de medio ignis: sicut tu audisti, & vidisti. Si fecit Deus, vt ingrederetur & tolleretur sibi gentem de medio nationum per tentationes, signa, atque portenta per pugnam, & robustam manum, extentumq; brachiu, & horribiles visiones iuxta omnia, quae fecit pro vobis Dominus Deus noster in *Aegypto*, videntibus oculis tuis. Sed numquid non figurae erant illae? non ymbra? non signa longinqua veritatis & lucis quam attulit nobis iste, qui est verè Saluator mundi? Interroga, percontare, inquire, si quando factum est, vt Deus fieret homo, Verbum Caro, Pater omnium Filius hominis? Si qui sedet super sceptrum diuinitatis suae, sit fatigatus ex itinere? Si qui aperit manum suam, & implet omne animal benedictione, fiat, & sedens super puteum potat ad bibendum aquam, expectans discipulos, qui ierant in ciuitatem, vt cibos emerent? Si verbum Dei, per quod facta sunt omnia, mulierem alloquatur, quae sit Samaritana, Idolorum cultrix, peccatrix, & lubrica? quid vetera illa si cum his nouis & nostris conferantur? Heu! adhuc post tantam virtutis, bonitatis ac pietatis ostensionem ad saluandū nos, tantam negligemus salutem? Iudaeos tu criminans si ex *Aegypto*, tanta Dei magnificentia eruti, eò iterum redire meditantur? Et quis nostrum, reatum susceptum tenet iter, constanter pergens vsque dum perfectam salutem consequatur? Quot subsistunt? Quot declinant? Quot a caepto itinere reuertuntur, vnde per Dei misericordiam eruti fuerant? *Erivit nos DEVS* *Colos. 1. 13.* (inquit Apostolus) *de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum dilectissimi Filii sui.* Et est inter nos, qui rursus locum dare Diabolo non veretur? Et est, qui assumptus ad regnum istud iustitiae se denno velit tradere in seruitutem? Et est, qui relicta paterna domo, vbi etiam mercenarii abundant panibus, abeat in regionem longinquam, & libens

Ps. 144. 6

Ioan. 1. 1.

Colos. 1. 13.

Luc. 15. 11.

Ec 38,9

Isai. 46,8

& libens mittatur in villam, ubi porcos pascens, se satis pascere non valeat? Sic ne miseris potestis saluti fieri? *Qui infirmus est, à Sapiente monetur, ne despiciat semetipsum, sed salutem quarat.* At tu longinquus a salute, non te modo despicias, sed Deum magnum, ac verum Salvatorem aspernaris? negligis qui pro te mortuus, nam illum perdis, dum teipsum perdis, pro quo CHRISTVS mortuus est, Redite ergo pravariatores ad cor.

SECVNDA PARS.

9 DE Salvatore, quantum breuitas temporis & mentis heberudo concessit, iam egimus: reliquum est, ut de salute, quam in nobis operatur, utcumque possumus, iam hæc pauca verba faciamus. Non enim Saluator est sine salute, sine qua neque nos saluati dici possumus, nec vere saluari. Hanc Saluator ipse notauit, dum mulierem sic affatur. *Vos adoratis, quod non estis; nos adoramus, quod scimus. Quia salus ex Iudæis est.* Vbi liquet, quod pederentem Dominus hanc peccatricem ad salutem perducere satagebat, ut non frustra iam illius perfecta virtute ciues Sicharitarum conclamarent: *Hic est vere Saluator mundi.* Quam salutem ut assequamur & nos, eam ipsam diligentiùs intueamur. Primo ex ipsius Veritatis verbis attendentes; quod *ubi non est scientiam anima, non est bonum.* Quod Salomon testatus est. Nihil autem extra salutem bonum est. Ideo Gentes, quæ ignorant Deum, saluti pariter expertus sunt: Cuiusmodi erant, mulier illa & Samaritanorum populus, qui postquam salui facti sunt, libere professi sunt. *Nos scimus* (scilicet scientia vera) *quia hic est vere Saluator mundi.* Mulier vero dum quærit veritatem, se profecto illius faretur exortem. *Domine, ut video, Propheta es tu?* Quasi dicat; Sapiens es, solue igitur dubium. *Patres nostri in monte hoc ado-*

raverunt & vos dicitis quia Ierosolymis est locus ubi adorare oportet. Hoc est dubium. Tu igitur, quia Propheta es, aperire veritatem. Et hoc ipse, qui Saluator est, plane contendit. *Mulier credi mihi, quia venit hora, & nunc est, quando neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorabitur Pater. Sed veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Iam te video inclinatum ad suscipiendam ex me veritatem. Vterius progrediare: *Credi mihi, qui susceptionem, ne meis faucibus, à te ut tolla libere pronuncio. Quod neque in monte hoc, neque in Ierosolymis adorandus est Deus.* Adhuc incerta mulier & hæsitans, ait: *Scio, quia Messias venit, qui dicitur Christus; cum ergo venerit ille, nobis annuntiabit omnia.* Ergo Saluator, ut saluet, illuminat mirabiliter, dicens: *Ego sum qui loquor tecum.* Et mulier bene pota aqua sapientiæ salutaris, & iam plena salutis, recedit, ardens pro cæterorum salute, quos ad scientiam salutis inuitat.

Stat ergo sententia, quod *Salus sit vere Scientia*, qua Deus per fidem cognoscitur maxime. Vnde Paulus: *Virtus Dei est in salutem omni credenti.* Quam recte igitur monet Sapiens: *Veritatem eme, & noli vendere sapientiam, & doctrinam & intelligentiam.* Vende vende omnia, quæ habes; & eme pretiosum istud margaritum. Sic tibi veritas chara super omnia; sine veritate, omnia nihil sunt: Veritatem tene, & tenes omnia, nec quidquam sit in mundo quod plures facias, quam veritatem, quæ est sapientia, doctrina, intelligentia, & profectu salus vera. Hæc est aqua viua sum excutens, perfecte facians. Propicerea bene muliero missa aqua putei, relicta hydria, tota est in euulganda salute, quoniam qui vere sapiens est & saluus, cunctos exoptat esse sapientes & saluos; teste Salomone, qui dixit. *Fili mi, si sapiens fuerit animus tuus gaudebit tecum, cor meum, & exultabunt renes mei, cum locuta fuerint rectum labia tua.* En alienæ salutis zelus, & ardor? Non hortatur modo, nõ

10
Rom. 1.16
Pro 23.23
Pro 23.15

insistit iugiter, non multipliciter tantum docet: sed gaudium sentit, sed exultat mirabiliter de profectu nostro. *Gaudebit inquit tecum cor meum: exultabunt renes mei, si sapiens fueris.* Vbi &

Mat. 12. 34

hoc vides quod ex abundantia cordis os loquitur, nam qui sapiens est, recte loquitur & sapienter. Ita mulier, ita Samaritani, ita super omnes Saluator ipse, qui est ipsa sapientia, & hoc adeo ut non sit sapientia, ubi est mendacium, & peruersa loquutio. Quod innuit Sapiens illo proverbio. *Oculi Domini custodiunt scientiam, & supplantantur verba iniqui.* Vbi manifeste apparet scientia opposita esse verba iniqui. Hic autem videmus quoque quanti Deus scientiam faciat, quando oculi eius in illam respiciunt veluti in illa delectati, easque custodiunt & conseruant. Contra vero iniquorum verba subuertit, malitiamque persequitur, iniquitatem & ignorantiam.

Pro. 22. 12

Restat videre prater ea explicatius, cur, aut quomodo huiusmodi sapientia salutem tribuit: hoc nihilominus docemur in Euangelio: *Domini est salus.* Hoc planum est, & in nullo alio aliquo est salus, hoc quoque perspicuum. Ergo *acceditis ad Deum, & salui eritis:* Ecce Psaltes. Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestrae non confundentur. Ille pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum, & de omnibus tribulationibus suis saluauit eum. Quod dicit. Illuminamini, intellige, eruiamini de tenebris tribulationum vestrarum, ut exortum sit in tenebris lumen oculis vestris: saluati de omnibus tribulationibus vestris. At quis audeat accedere ad Deum, ut salutem consequatur? sacerdotibus ingressuris ante Deum, vinum interdicitur, ne forte

Psal. 3. 9.

Act. 4. 12.

Psal. 33. 4.

inquit moriamini. *Quis ergo poterit stare in conspectu Domini Dei Sancti huius?* Christus dicit: *Ego sum ostium, per me si quis introierit, saluabitur.* Quid trepidamus talem habentes mediatorem, per quem habemus accessum in gratiam istam? Apostolum audiamus: *In Christo habemus fiduciam, & accessum in confidentia per fidem eius.* Sic bona ista mulier per Christum ad Deum vsque peruenit. Quapropter de cultu Dei inter eos factus est sermo, quo Deo appropinquamus: Et verum cultum docuit ipsa veritas, quo veri adoratores Deum adorant in spiritu & veritate. Quia in re quod salus consistat, tunc dixit. *Vos adoratis, quod nescitis, nos adoramus, quod scimus, quia salus ex Iudeis est.* Vides, quod tibi & inde salus est, ubi est scientia: Scientia (inquam) qua Deus cognoscitur, & vere adoratur? Dominus Iesus itaque cum nos ante Deum ducat & sistat, ipse vere Saluator noster est. Ideo Apostolus: *Vnde & saluare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandum pro nobis.* Felix haec mulier, cui datum est, ut Christum reperiret, cognosceret, audiret, mediatoremque haberet, per quem audiret illi ad Deum essent patens. Gratiam istam non habuit a progenitoribus suis, quorum vnusquisque adorabat Deum suum; non a populo suo, qui adorabat, quod nesciebat. Christus illi annunciauit omnia; omnia contulit, salutem, pacem, vitam aeternam.

Leui. 10. 9.

1. Re. 6. 20

Ioan. 10. 7.

Rom. 5. 2.

Sed nunquid & nos beati non sumus, vocati in gratiam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriæ Filiorum Dei? certe si digne ambulamus vocatione, qua vocati sumus, si qua sunt mundi; relinquamus omnia, ut Deo fruamur, salui erimus. *Vera salus à veritate procedit, aeterna salus à firmitate procedit. In lege Dei veritas est, & firmitas.* Lex ergo qui sibi adherent saluat, qui illam observant, haurient salutem a Domino. Fac ergo opus legis, & saluus eris. Ostendi, qui operantes iniquitatem, saluos futuros arbitrantur; qui terra haerentes, caelum se putant conscendere; qui recedentes à Deo recipi autumant in aeterna tabarna-

Eph. 3. 12

Heb. 7. 16

14

Hortatio.

Rom. 7. 2.

Matt. 21. 13. tabernacula. Cur qui mittuntur in tenebras exteriores, ligantur manibus & pedibus? ligatio ista testimonium est & signum quoddam causæ, propter quam illuc mittuntur, quia nec bene operati sunt nec ad Deum accesserunt, sed male operantes steterunt à longe. Quid, quid inuuit rursus ista ligatio? mala fuerunt illorum opera, viam iniquitatis ambulauerunt. Ne igitur se putent posse proficere quod male vixerunt: ligatas habent manus & pedes, vt sciant, quod desiderium illorum peribit, vt non præterea valeant male egere. Ideo ligantur manibus & pedibus. Adde, quod & hac ligatione significatur finitum esse tempus merendi per bona opera salutem æternam. Ergo nulla vitæ spes. Ergo in inferno nulla est redemptio.

Gal. 6. 10. Ergo dum tempus habemus operemur bonum. Ergo dum soluta sunt manus, leuemus illas ad mandata Dei, ad preces Dei. Ergo dum via patet ambulemus, & curramus viam mandatorum legis: Veritas ad operandum, legis firmitas ad sumiter procedendum instruit operantes. Non satis est iter capere, non opus aggredi, non paulisper conari. De Noemi reuersura ad populum suum de regione Moab, vbi decem annis morata fuerat, scriptum est: *Egressa est itaque de loco peregrinationis cum vtraque nuru; & iam in via reuertendi posita in terram Iuda; dixit ad eas: Ite in domum matris vestrae, & osculata est eas. Qua eleuata voce flere cœperunt, & dicere. Tecum pergemus ad populum tuum, restitit illa ostendens illas, si secum pergerent, commodum vllum non fore inueniunt. Sed quid? eleuata igitur voce rursus flere cœperunt. Orpha sic vocabatur vna) osculata est socram, ac reuersa est. Ruth (sic altera vocabatur) adhæsit locui suæ, ostendens non commodum spectare, sed amore ad illam superari. Hæc quot iam carpunt, incipiunt bonum opus, feruentes se demonstrant, & reuertuntur tamen. Non sic Ruth. Et*

Ruth 1. 7. *Ruth 2. 12.*

propterea digna facta in qua impleatur efficax illa imprecatio. *Reddat tibi Dominus pro opere tuo, & plenam mercedem recipias à Domino Deo Israel, ad quem venisti, & sub cuius confugisti alas.* Qui sic perseveranter ad Deum veniunt sub vmbra alarum eius vere in salutem, & huius vitæ, & æternum potestantur. Mitte excusationes in peccatis, ne culpes infirmam carnem, fallacias diaboli: Te ipsum accusa. Et *Pro. 24. 12.* *audi Sapientem: Si dixeris, vires non suppetunt: Qui inspector est cordis, ipse intelligit, & seruatorem animæ tuæ nihil fallit reddetque homini iuxta opera sua.* Seruator tuus est Deus ipse Liberator atque Saluator; nouit ipse vires nostras, & imperfectum nostrum vident oculi eius, quod potes peti, quod non potes præbet, & sic saluaris in Domino. Ergo *Eccl. 9. 10.* *quodcunque facere potest manus tua, instanter operare, vt spiritus saluus sis in die Domini nostri Iesu Christi, cui est gloria nunc, & semper.*

MORALE.

Quatinam quemadmodum mulier ¹⁵ Samaritana, ciuitas Samaritana, ^{Isa. 9. 2.} populus, qui ambulabat in tenebris, vidit lucem magnam simul atque illuxerunt coruscationes eius super terram, non aliter nos, qui etiam dicimus, quia videmus, videremus hanc beatam lucem, qui tandem illuxit nobis. Mulier hæc simul vt ex reuelatione secretorum suorum cognouit hominem hunc Prophetam esse, ipsum interrogauit de diuino cultu, cupiens intelligere, vbi nam D E V S esset adorandus. Vbi ex ore illius audiuit: *Ego sum Christus*, illico credidit propter quod & locuta est, prædicans: *Venite, & videte.* Quam credendi facilitatem etiam ab exordio sermonum D E I ostendit petens à C H R I S T O, qui obtulerat illi aquam viuam. *Domine da mihi hanc aquam.* Samaritana plebs ad mulieris vocem statim ad fidem se crexit;

erexit; sed ex confortio sermonis Christi tantopere profecit, ut mulieri iam diceret. *Non propter tuam loquelam credimus: Ipsi enim adiuuimus, & scimus, quia hic est uere Saluator mundi.* Heu & nos quamdiu sumus in Christo per fidem eius? quam saepe ac iugiter uocem mulieris adimus non illius, quae fuerat adultera, sed liuius, quae gloriosa est non habens maculam, neque rugam, quae est sancta, & immaculata, quae sole amicta est, & licca sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim domina mundi, & Angelus coronat & docet nos continua Ecclesia sancta Dei clamans, non habens requiem die ac nocte! *Ambulate digne Deo. Si populus Dei estis, super quos inuocatum est nomen eius. Si serui Dei, uocati serui ab eo qui nos uocauit in admirabile lumen suum. Si filij Dei accipientes spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus Abba Pater. Ambulate digne Deo.* De veteri populo scriptum est, & dictum est illi: *Dominum elegisti hodie, ut sit tibi Deus, & ambules in uia eius, & obedias eius imperio.* Et Dominus elegit te hodie, ut sis ei populus peculiaris: & custodias omnia praeccepta eius. Ergo si Dominus est Deus noster, nos autem populus eius, tunc digne ambulamus in uocatione, qua uocati sumus, quando illius paremus imperio, custodientes omnia praeccepta eius. Nunquid ergo in auditu auris obedimus illi? Num digne Euangelio Christi conuersamur? An magis stulti sumus, & tardi corde ad credendum? tardi manibus ad operandum? tardi pedibus ad proficiendum? & non tardat tamen Dominus venire ad nos, uocare absentes, suscipere reuertentes, honorare obediētes.

16 Audis in Ieremia: *Locutus sum ad Ier 35 14 uos de mane consurgens, & non obedistis mihi. Audis uocem Patris familias; Exiit in plateas, & uicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & eccos, & claudos introduc huc: Et ait seruus, Domine factum est ut imperasti.* Vides uelocitatem in imperio, & in obsequio? Imperat, exit cito. Vix imperatum est, & nunciatur factum: *Factum est, ut imperasti.* Et non audimus eiusdem Patris uocem illam. Cito proferre stolam primam: Nescit tarda malimina Spiritus sancti gratia: Nos uero tardi sumus ad obediendum. Vix pulsauit ad ostium DOMINVS, & aperuerunt illi mox Samaritani, & ita uenit Iesus in ciuitatem Samaria. Quid putas, dixit Iesus discipulis suis? *Nonne uos dixistis quod adhuc quatuor menses sunt, & messis uenit? Ego autem dico uobis: Leuate oculos uestros, & uidete regiones, quia albae sunt iam ad messem?* Naturam praenuntiat gratia; distet materialis messis menses adhuc quatuor, instat iam spiritualis: exierant enim de ciuitate & ueniebant ad eum. Haec regiones sunt albae ad messem generationes dispositae ad credendum. O dignum exemplum, quod attendamus, quod expendamus, quod amplectamur. Cur tanta, quae so, negligentia nostra? cur tarditas & oscitantia? Puto quod non lento gradu incederet populus per mare rubrum, non forte aquis improviso obrueretur. Et erant tamen illi, iubente Deo, aquae pro muro. At quis tibi pollicitus est quod hoc mare magnum & spatiosum, ubi spatiosa uia est perditioni, & multi ambulat per eam, ster, & non fluat super te, ne tempestas demergat te? quin potius stabit Spiritus Dei, & fluent aquae ad operiendum incautos, securos, contemnentes. Ita enim scriptum est. *Uidi eos qui operantur iniquitatem stans deo perisse, & spiritu ira eius esse consumptos.* Ita contra Aegyptios cantatum est: *Flauit Spiritus eius, & operuit eos mare, & submersi sunt in aquis uehementibus.* Hi sunt, hi sunt (inquam) qui submerguntur in diluuium aquarum multarum, qui confidunt in nihilo, qui labenti adherent, qui amant periculum, qui ubi omnes pereunt, non se periculosos arbitrantur, qui

Luc 11.11
Amb.

Exo. 14.11

Matt. 7.13

Ps 147.18

Job 4.7

Exo. 15.10

eur, qui vocati renunt, vel differunt de die in diem, donec diluuium veniat, vt auferat omnes. Expergiscimini ebrij, quid dormitis? Ecce venit hora, vt dispergamini, & confundamini, & submergamini. Venit hora, & nunc est reddendæ rationis talentorum. Quid ergo moram trahitis? quid procrastinatis? Quid agitis quoduis aliud præter id, cuius causa, creati estis, vocati estis, baptizati estis, & in domo Dei hæctenus estis conuersati.

17 Excelsa stulto sapientia, in porta non aperiet os suum. Si causeris, & dicas: *Mandatum Dei in celo situm est: Quis nostrum valet ad caelum ascendere, vt deserat illud ad nos, & audiamus, atque opere cõpleamus.* Stultus es, quia excelsa stulto sapientia, alta procul posita, longè absens, superas vires nostras, excedens facultatè, qui sic cogitas, stultus est. Nū excelsa fuit mulierisa maritana, & populo eius? Nunquid non venit Iesus in ciuitatē Samaria? Nunquid non expectauit mulierem ad pureū? Nunquid nō occurrit ad se venientibus Samaritanis? Nunquid apud illos nō mansit duos dies? Oportantibus illam occurrit sapientia, quasi mater honorificata. *Honorifica tu illam, scias pretium eius quoniam omnium aurum in comparatione illius arena est exigua, & obuiabit illa tibi, quasi mater.* Mulier Samaritana, quod opraret sapientiam, inde scimus, quod simul atque Christum intellexit esse Prophetam, de diuino cultu fecit interrogationem: quod de sapientia cogitaret, verba eius apertè manifestant: *Scio (inquit) quod Messias venit.* Expectatio ista Messia: nunquid non erat initium sapientia: si verū dicit Salomon: *Da sapientiam occasionem, & addetur ei sapientia.* Addita sapientia Samaritanis, qui dixerunt: *Iam non propter loquelam tuam credimus. Ipsi enim audiuiimus & scimus, quia hic est verè Saluator mundi.* Ostendit iam illos aliqua ex parte fuisse sapientes, expectantes videlicet cum desiderio Saluatorem mundi. Propterea ergo Christus Dei sapientia, quasi mater honorificata, quæ apud illos erat existimationis maximæ, illis occurrit, illis obuiavit, illis benigne subuenit citans, potans, satians, saluus. His ergo, qui

Tom. I. Boili nani.

non fuerunt stulti, sed Sapientes, nō excelsa fuit sapientia, sed proxima quasi mater: *non enim obliuisci potest mulier infantem suum. Sapientia autem filius suis vitam inspirat, & suscipit inquirentes se.* Heu & nos, qui propter tempus deberemus magistri esse & doctores sapientes, in tenebris versamur, pleni insipientia & insensati. In schola sapientia sumus semper discentes, sed pauci ad scientiam veritatis peruenientes, lutum sapientia: præponentes, umbras veritate pretiosiores existimantes, tenebras magis quàm lucem diligentes. Quis clamoribus possit à mente hominum hanc discutere insipientiam? *Audite, & intelligite. Adhuc vos sine intellectu estis: non intelligitis: non percipitis corde?*

18 Audiuntur forsitan excusationes in peccatis. Caro sumus, dissipata sunt ossa nostra, absque fortitudine ambulamus à facie tribulantis. Quis stare poterit in cõspectu Domini Sancti huius? vbi nobis tanta sanctitas? vbi tanta virtus? vt dignè simus qui stemus ante Deum? terram incedimus, terram colimus, pro pane laboramus. Illis data est lex, qui manna fruebantur. Illam ipsi promiserunt, nondum experti hostium bella, sudores vultus, panem doloris. Ecce quod in laboribus declinauerunt à lege. Sic loqueris stulte? sic cogitas? sic viuis? eiusmodi sunt mores tui, quasi innocens, propter infirmitatem carnis tuæ? Num aduertisti Salomonis verba. In porta non aperiet os suum? Aperi nunc os tuum ad excusandas excusationes in peccatis. In porta, vbi sedent senes in iudicio, quando proserationem vnusquisque reddet Deo, obmutesces. Quia sic definitum est: *vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo.* In tempore isto, subiectionem hanc respuis, subtrahis te ab imperio Dei, quasi graui, & intolerabili propter imbecillitatem nostram, propter onera graua & importabilia, quæ nobis imponit mundus, a cuius seruitute absolui non possumus. Tunc dico, in porta (inquam) in iudicio os suum stultus non aperiet. Dicit nunc Excelsa mihi est sapientia, grauis est ad portandum. In illo tempore, in illa die, in illa hora, quid dicat nō habebit, nō aperiet

V riet

- Osa 6. 5.* Siet os suum. *Iudicia eius quasi lux egredi-
entur. Tunc manifesta erunt abscondita cor-
dis nostri, pondera operis, vires operantis,
subsidia Dei auxiliantis.* Fac nunc, prætend-
e, valeant excusationum velamina, omnia
nuda tunc erunt, aperta omnia, omnia
Mat. 12. 41 reuelata facie discooperiuntur. Viri Nini-
ue surgent in iudicio. Samaritæ clama-
bunt contra insensatos, ac duros: & quid
Ruth 14. poterit responderi ad increpationes Ruth
Moabitidis? Nata puella hæc ex gentibus,
educata inter gentes, quæ ignorabant
Deum, quæ seruiebant idolo Chamos, mo-
rum fuit eiusmodi, vt digna redderetur,
quæ a Deo vocaretur in sui obsequium,
quæ a Sapientibus laudaretur, quæ Deo gra-
ta esset, & hominibus, quam Christus eli-
geret in matrem secundum carnem. Num
Matt 1. 5. audiuit illa prædicantem Apostolum? Do-
ctorem iustitiæ Christum? num frequens
Euangelij lectio & annunciatio lumen il-
li fidei suggererat? & tanta tamen euasit,
propter veritatem & mansuetudinem &
iustitiam, propter charitatem & constan-
tiam & obedientiam. Vnde illi tanta chari-
tas, vt focui suæ sic adhereret, vt hortanti
Ruth 1. 16. illi recessum, responderet. *Ne aduerseris
mibi, vt relinquam te, & abeam, quocum-
que enim perrexeris pergam?* & c. Vnde illi
17. tanta constantia, vt iuraret: *Hæc facias mi-
hi Dominus, & hæc addas, si non sola mors
me & te separaueris?* Vnde illi tanta obedi-
entia, vt nihil nisi ad nutum focrus face-
ret? *Si iubes* (inquit) *vadam in agrum, &
3. 5. colligam spicas.* Et ab illa docta, quæ perficere
debuisset, respondit. *Quidquid præce-
peris faciam?* Quod excusa sponsa facta est
Booz hominis potentis & magnarum opū.
Sit sit mulier ista, quæ est mater Christi, ma-
ter Christianorum, norma, exemplar, spe-
culum. Alioqui, quid respondebitis in por-
ta videntes in aliena muliere tot, tãtas vir-
tutes; a se sibi comparatas, etiam in terra a-
lienarum gentium, vbi nesciebatur lex, vbi
non erant sacerdotes Dei, vbi ad malum po-
tius trahebant omnia, quam ad bonum?
Audio clamantem Deum ad populum su-
Isa. 46. 12. um: *Audite me duro corde qui longè estis à
A. 7. 15 iustitia.* Cur duri? quia dura certice Spiri-
tui Sancto resistebant: qui illos per Pro-

phetas vocabat ad iustitiam. Et vt magis
premat Deus, illis anteponebat exemplum A-
brahe, qui, vt auis velox, mox vocatus ven-
nit de terra longinqua in obsequium Dei. *Isa. 46. 3.*
*Deus (inquam) vocans ab Oriente auem, &
de terra longinqua virum voluntatis meæ.* *Eccli. 10.*
Audite ergo & nò sitis duro corde. Quia cor *Pro. 28.*
durum, habebit malè in nouissimo: & qui
mentis est dura, corruet in malum. Qui au-
tem velox est in bono opere, vt vir volun-
tatis Dei, cui ad nutum obsequens est, ille
dignus erit, quem videret Dominus, qui
stet in conspectu Domini & ad mensam
illius, etiam in capite: Quia scriptum est:
Vidisti virum velocem in opere suo: coram *Pro. 21. 29.*
Regibus stabit, & datio Dei permanet iustus, *Eccli. 11. 7.*
*& profectus illius successus habebit in ater-
num, Amen.*

FERIA II. DOMINIC.
DE SAMARITANA.
CONCIO PRIMA.

Esto consentiens Aduersario
tuo. *Matt. 5.*

ARGVMENTVM.

*Qui sint aduersarij nostri, Quomodo cum
eis sit versandum. Amputanda occa-
siones mali. Mortificanda caro. Ratio-
nes nos mouentes ad obediendum huic
præcepto, & omnia optimè.*

MAGNA Sapientia est scire qui-
buscum vitâ degere & actus *Ec. 37. 10.*
dirigere debeamus, quare
ratione cū vnoquoque tractân-
dū sit. Propterea Sapiens plura
arceat à nobis hominū genera, vetas, ne cū
illis de quibusdā specialib. negotiis studio-
se agam. Vnde ironicè loquens ait: *Cū viro
irreligioso tracta de sãlitate, & cū iniusto de
iustitia.* Ac de multis similib. pergit admo-
nere, vt ab hoc, & ab illo, hac in actione, &
in illa rem nō habemus vllō pacto. At verò
de omnibus concedit cum viro sancto nos
agere. Et quoniã magnæ Sapientiæ hoc est
opus, ad quæ agrè ingenium suppetit & vires
huma-